

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Febr. 1877, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående beviljande af ett läneunderstöd för sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren; Gifven Stockholms Slott den 16 Februari 1877.

Sänkning och reglerande af vattenståndet i sjöarne Hjelmaren och Qvismaren har länge utgjort ett önskningsmål. Redan på 1600-talet anställdes nemligen, i anledning af klagomål öfver den skada och de förluster, som genom dessa sjöars tidt och ofta inträffande öfversvämnningar förorsakades kringboende jordegare, undersökningar till afhjelpande af detta onda; och under det adertonde århundradet föranledde detta ärende flerfaldiga framställningar från strandegarnes sida, äfvensom rådplägningar emellan och hemställanden af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands och Örebro län, jemte utlåtanden från Kammarkollegium och åtskilliga Kongl. bref, hvaraf allt slutliga följd blef ett slags reglering af fördämningarne vid Hyndevad, der Hjelmaren utfaller i Eskilstuna ån, samt vid den då så kallade Arboga-, numera Hjelmare kanal.

Olägenheterna af sjöarnes flöden forforo likväl oakadt de åtgärder, som till deras minskande sålunda vidtagits, och Kongl. Maj:t anbefalde därför på 1820-talet undersökningar i ämnet, hvilkas verkställande uppdrogs åt Majoren C. P. Hällström och Kaptenen J. Edström. Desse vitsordade både behovet och möjligheten af sjöarnes sänkning eller »det öfverflödiga vattnets aflödande», hvarefter Kongl. Maj:t under den 19 November 1823 öfverlemnade åt direktionen för Hjelmare kanal att hafva inseende öfver de på grund af dessa undersökningar vidtagna an-

stalter till bestämmande af Hjelmarens vattenhöjd, samt att emottaga och förvara anteckningarne öfver de observationer angående vattenhöjden, som med ledning af åtskilliga utaf förrättningsmännen utsatta märken i sjön borde verkställas.

Frågan förblef derefter hvilande ända till dess år 1849 ett större antal strandegare kring de nämnda sjöarne ingingo till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes om en fullständig undersökning beträffande sjöarnes sänkning förordna; i anledning hvaraf genom nådigt bref den 19 Oktober 1849 anbefaldes, att med dertill anvisadt bidrag af allmänna medel undersökning skulle anställas för ärendets utredning i alla dess delar samt plan för verkställigheten uppgöras, äfvensom uppmätning ske af den jord, som genom sjösänkningen blefve odlingsbar, m. m.; och förordnades till förrättande af en sådan undersökning då varande Kaptenen, sedermera Öfversten J. A. Sundmark, Agronomen Direktör Johnsson och Kommissionslandtmätaren C. Sjöholm, hvilka år 1851 afgåfvo sina betänkanden i ämnet, innefattande dels alternativa förslag af Sundmark, angående sänkningen af sjöarne, dels äfven af Sjöholm verkställd uträkning öfver den areal af odlingsbar mark, som genom i fråga varande sänkning skulle vinnas och hvilken deri intagits till 31,005 tunnland. Sedan derefter ej mindre Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro, Södermanlands och Westmanlands län, än äfven samtliga öfrige vederbörande blifvit i ämnet hörda, förklarades genom nådig resolution den 11 April 1853 att, i betraktande af hvad i saken förekommit, Kongl. Maj:t uuder då för handen varande omständigheter ansåge sig icke böra förordna om någon minskning eller rubbning af segeldjupet i Hjelmare kanal.

Vid sammanträde år 1859 mellan strandegarne kring Hjelmaren och Qvismaren bildades för sänkningens åstadkommande ett bolag, hvars interimsstyrelse år 1860, efter uppdrag, hos Kongl. Maj:t anhöll om tillstånd att utan hinder af den minskning utaf segeldjupet i sjön Hjelmaren och Hjelmare kanal, som deraf kunde vara en följd, utföra den i fråga konna sjösänkningen efter det Öfverste Sundmarks förslag, som afsåge, att Hjelmarens lägsta vattenstånd skulle blifva 6 fot under medelhöjden samt minsta segeldjupet uti sjön och kanalen 4,6 fot; men genom nådig resolution den 15 April 1864 förklarade Kongl. Maj:t, att, enär utförandet af förberörda sjösänkning efter den i ansökningen afsedda plan skulle föranleda dertill, att, efter sänkningens fullbordan, endast 4 fots djupgående fartyg skulle kunna för sjöfarten genom Hjelmare kanal begagnas, samt den trafik, som vid då varande vattendjup af 7 fot i nämnda kanal utbildat sig till sådan omfattning, att densamma

under senare åren fortgått med omkring 100 särskilda fartyg och båtar af mer än fem lästers dräktighet och mera djupgående vid intagen last än 4 fot, icke vidare skulle kunna med enahanda fartyg bedrifvas, Kongl. Maj:t, som, i betraktande af de fördelar, Hjelmarens sänkning borde genom förekommande af öfversvämningar på redan odlad mark samt genom ökad produktion och stigande välmåga inom orten bereda äfven åt det allmänna, väl ansåge företaget, när det utan uppoffring af andra viktiga intressen kunde verkställas, vara förtjent att genom statsmakternas medverkan understödjas, dock funne sig icke kunna från det allmännas sida bifalla utförandet af Hjelmarens sänkning efter den af interimsstyrelsen för bolaget omfattade plan.

I Augusti 1864 inkom emellertid sjösänkingsbolaget med förnyad underdånig ansökan att, som hufvudfrågan icke genom sistomfördälda nådiga resolution förfallit, utan nedsättningen af segeldjupet syntes utgöra enda hindret för lösningen af densamma, Kongl. Maj:t måtte meddela bolaget tillstånd att, med bibehållande af 7 fots segeldjup i sjön Hjelmaren och Hjelmare kanal, nedsätta vattenytan i sjön till sex fot under medelhöjd i öfverensstämmelse med Öfverste Sundmarks förslag för en sådan sänkning; och efter det såväl Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, som direktionen för Hjelmare kanal och slussverk afgifvit infortrade utlåtanden samt Örebro stadsfullmäktige lemnats tillfälle yttra sig i frågan, meddelade genom resolution den 12 Maj 1865 Kongl. Maj:t, som fann detta ärende utgöra föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning endast i afseende på frågan, huruvida, med anledning af redan befintlig trafik å sjön Hjelmaren och å Hjelmare kanal, minskning af vattnets dåvarande djuplek i segellederna och ombyggnad, till en del, af den med betydliga statsbidrag anlagda kanalen kunde från det allmännas sida medgifvas, det nådiga förklarande att — enär genom utförandet af ifrågavarande plan till sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, i förening med vattenhöjdens reglerande genom särskilda anstalter vid Hjelmarens utlopp, de öfverklagade vattenöfversvämningarne å de bördiga stränderna kring dessa sjöar skulle förekommas samt tillfällena till odling af dittills vattendränkta mark beredas å ett område, hvilket, sammanräknadt med blifvande landvinningar, omfattade mer än 30,000 tunnland, samt fördelarne häraf vore af sådan betydenhet, äfven för det allmänna, att desamma skäligen icke borde åsidosättas, äfven om sjöfarten, med bibehållande af de hufvudsakliga vilkoren för dess fortsatta bedrifvande till alla viktigare hamnar vid sjön Hjelmaren med dåvarande segeldjup, likväl, under vissa förhållanden, skulle blifva underkastad olägenheter, hvilka vid sjöns dåvarande vattenstånd icke inträf-

fade — hinder från det allmännas sida icke mötte för Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag att, sedan frågan om vattenafloppets förändring och sjöarnas sänkning till afsedt djup blifvit, i hvad enskild rätt deraf vore beroende, efter förutgående laga undersökning afgjord genom laga kraftvunnet utslag så, att de föreslagna åtgärderna äfven i detta hänseende blifvit medgifna, få, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af Öfverste Sundmark utarbetade plan, verkställa sänkning af omförmälde sjöar jemte ombyggnad af kanalen så att, med beräkning jemväl af tillräckligt djup för segelfarten vid sjögång å Hjelmaren, vattnet sänktes sex fot under den antagna medelvattenhöjden, men sju fots segeldjup till Hjelmarens hamnar fortfarande bibehölles; dock att, innan arbetet finge komma till utförande, fullständig plan för verkställigheten deraf och till de åtgärder, som för segeldjupets framtida vidmakthållande kunde finnas nödiga och för det allmänna betryggande, skulle till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse öfverlemnas.

Samma dag, den 12 Maj 1865, blef ock af Kongl. Maj:t fastställt reglemente för Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag, som skulle hafva till ändamål att genom sänkning och reglering af vattenhöjden i nämnde sjöar, i öfverensstämmelse med den plan för arbetets utförande, som af Kongl. Maj:t blefve fastställd, tillgodogöra den jord, som af samma sjöar öfversvämmas eller skadas, och hvilket reglemente, med deri den 11 Juni 1875 fastställd ändring, innehåller, bland annat: i § 2 »Bolagets delegare äro alla de egare eller innehafvare af jord, hvilka, på grund af den för jorden genom nämnde sjöars sänkning och reglering uppkommande båtнад, skola, enligt de i Kongl. förordningen den 30 November 1841 fastställda grunder, i förhållande till blifvande jordförbättring eller landvinning deltaga i gäldandet af arbetskostnaden och utgående ersättningar»: i § 3: »Då jord, för hvilken inträde i bolaget vunnits, genom köp, arf eller på annat sätt lagligen öfvergår till ny egare, inträder denne i förre egarens rättigheter och förpligtelser»; och i § 4: »En hvar är bolagsman i förhållande till den vinst, han, efter skedd uppskattning och gradering af den fördränkta marken, befinnes hemta af sjöarnes sänkning, och skall efter denna grund såväl hans ansvarighet som hans rösträtt bestämmas; men intill dess rätta delaktighetsbeloppet blifvit på sådant sätt bestämdt, beräknas hans andel i bolaget efter den areal, för hvilken han sig i bolaget antecknat; dock skola de utgifter och bidrag, som efter denna beräkningsgrund möjligen utgått, bringas till öfverensstämmelse med verkliga delaktighetsbeloppet, så snart detta blifvit genom uppskattning och gradering fastställdt. Den, som i bolaget vunnit inträde sedan dess verksamhet börjat, vare jemväl skyldig att, i förhål-

lande till sin andel, deltaga äfven i de kostnader och förbindelser, bolaget före hans inträde kan hafva iklädt sig samt inbetala det räntebelopp, som på denna grund kan honom påföras.»

Med anmälan att, till följd af föreskriften i nådiga resolutionen den 12 Maj 1865, sjösänkingsbolaget låtit, i öfverensstämmelse med nådiga förordningen den 20 Januari 1824, genom landtmätare och gode män verkställa vederbörliga undersökningar för utrönande af de rubbningar i nuvarande förhållanden och deraf härflytande enskilda ersättningsanspråk, som genom ifrågavarande sjösänkningar skäligen kunde för vattenverks- och strandegare derstädes uppkomma, samt att, sedan detta ärende blifvit i behörig ordning af synerätt och Svea Hofrätt handlagdt, Kongl. Maj:t den 20 Mars 1873 utfärdat slutlig dom i saken, hvarmedelst alla, enskild rätt berörande, tvistefrågor blifvit, så vidt de kunnat utgöra laga hinder för sjösänkningen, afgjorda, anhöll ordföranden i direktionen för Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag, Bruksegaren och Kommandören R. Montgomery-Cederhielm, uti en den 23 Januari 1874 inlemnad, af samtliga till ärendet hörande protokoll, utslag och domar åtföljd skrift, att Kongl. Maj:t täcktes meddela nådig fastställelse å en bifogad fullständig plan för sänkingsarbetets verkställande och de åtgärder, som för vidmakthållande af 7 fots segeldjup i Hjelmaren och Hjelmare kanal vore nödiga och för det allmänna betryggande, hvilken plan jemte tillhörande ritningar och bilagor blifvit af numera Öfverstelöjtnanten m. m. A. Grafström upprättad med ledning af Öfverste Sundmarks och synerättens särskilda förslag i ämnet samt med iakttagande af de genom förutnämnda utslag och domar meddelade föreskrifter.

Efter det dels Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 2 Februari 1874, dels direktionen för Hjelmare kanal och slussverk den 18 Juni samma år, sig yttrat, dels Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands, Vestmanlands, Upsala och Stockholms län den 20 Oktober 1875, sedan vederbörande strandegare kring Mälaren lemnats tillfälle att vid hållna sammanträden afgifva underdåniga yttranden, inkommit med gemensamt underdånigt utlåtande och de vid berörda sammanträden förda protokoll, dels Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader afgifvit infordradt förnyadt utlåtande i ämnet af den 31 December 1875, hvari Styrelsen på anförda skäl förklarar sig instämma uti den af Distriktschefen, Öfverstelöjtnanten m. m. A. Grafström uttalade åsigt, att Hjelmarens sänkning icke borde komma att inverka till ökning af Mälarens flodhöjder, dels ock Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, med anledning af erhållen nådig befallning, insändt, jemte eget underdånigt utlåtande, särskilda yttranden af Hjelmare kanal- och slussverks-

bolag samt stadsfullmäktige i Örebro, äfvensom af sjösänkingsbolagets direktion, som, bland annat, erinrat, att bolagets utgifter för ifrågasvarande företag redan uppgått till mera än 80,000 kronor, har Kongl. Maj:t under den 2 i denna månad fastställt ofvanberörda af Öfverstelöjtnanten Grafström upprättade plan för Hjelmarens och Qvismarens sänkning att vid arbetenas utförande lända till efterrättelse, samt dervid stadgat följande vilkor och förbehåll: att ej mindre den ombyggnad af en del af Hjelmare kanal, än äfven alla de öfriga byggnads-, rensnings- och muddrings- med flera arbeten, som enligt planen erfordrades för sjösänkningens fullständiga genomförande, skulle utföras under tillsyn af särskild utaf Kongl. Maj:t förordnad sakkunnig ingenjör, hvilken hade att öfvervaka att samtliga arbetena blefve i enlighet med planen utförda på ändamålsenligt sätt samt att, derest de erinringar, han i berörda hänseende kunde finna nödigt framställa, icke ledde till önskad påföljd, skyndsamt derom göra anmälan hos Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader för vidtagande af den åtgärd, hvartill omständigheterna kunde föranleda; dock med honom förbehållen särskild rätt att, i afseende å arbetena vid Hjelmarens utlopp genom det så kallade Hyndevadspasset, omedelbart meddela föreskrift om inställelse af dessa arbeten, i händelse afvikelse från den fastställda planen eller andra förhållanden, som på vattenafloppet egde inverkan, kunde till en sådan åtgärd föranleda; att fastställelsen af planen icke utgjorde hinder för pröfning af möjligen under arbetets fortgång eller efter detsammes fullbordad uppkommande frågor derom, att de genom laga kraft egande beslut meddelade föreskrifter i afseende å vilkoren, hvarunder ifrågasvarande sjöar finge sänkas och vattenafloppet förändras, icke blifvit behörigen iakttaga; att arbetet skulle påbörjas före utgången af år 1878 samt deretter utan andra afbrott, än som möjligen kunde af naturhinder förorsakas, fortgå, så att detsamma blefve i enlighet med fastställd plan i alla delar fullbordadt samt afsynadt och godkänt före utgången af år 1887; att icke något arbete, som kunde föranleda sänkning af Hjelmarens nuvarande vattenhöjd, finge af sjösänkingsbolaget företagas vid Hyndevadspasset i Eskilstuna än förr, än Hjelmare kanals ombyggnad och rensningarne i Hjelmaren blifvit behörigen verkställda samt segellederna och de genom sänkningens uppkommande grund i sjön blifvit, i den mån sådant låte sig före aftappningen verkställas, behörigen utprickade; att den Hjelmare kanalbolag, jemlikt § 5 af Kongl. Kungörelsen den 31 Juli 1816, åliggande skyldighet att alltid, då is icke hindrade, hålla segelfarten emellan Hjelmaren och den segelbara delen af Arboga å öppen

och brukbar skulle såväl under pågående ombyggnad af Hjelmare kanal, som i det fall att, efter ombyggnadens fulländning, kanalfarten kunde till följd af det sätt, hvarpå ombyggnaden utförts, blifva omöjlig eller hindras, öfvertagas af sjösänkingsbolaget, med förpligtelse för detta bolag att besörja trafiken på lämpligt sätt utan förhöjning af de i då gällande taxa bestämda trafikafgifter; att första aftappningen af Hjelmaren medelst framsläppande genom Hyndevadspasset af större vattenmängd, än som nu kunde der framgå, icke finge påbörjas förr än kontrollerande ingenjören dertill lemnat medgifvande, samt att denna aftappning, hvilken skulle försiggå då vattenståndet i Mälaren vore lågt samt, om möjligt, ega rum under hösten, icke finge så fortskyndas, att vattenhöjden i Mälaren derigenom komme att öfverstiga, om aftappningen skedde under tiden från och med den 1 April till och med den 30 September, 15,5 fots höjd samt, om den verkställes under tiden från och med den 1 Oktober till och med den 31 Mars 16,5 fots höjd öfver tröskeln i Stockholms sluss; skolande, enligt nådigt bref den 21 Juni 1861, deri omförmälda flodluckor hållas öppna, så länge vattenytan i Mälaren uppginge till nämnda höjd; att tillsvidare och intilldess annorlunda förordnades sjösänkingsbolaget åläge att vid alla de tillfällen, då, efter sänkningen af Hjelmarens vattenyta, segling på den så kallade Örebro- eller Hemfjärden blefve vid ofördelaktig vind omöjliggjord eller försvårad, afgiftsfritt tillhandahålla fartyg, som vore på väg till eller komme från Skebäcks hamn vid Örebro, tjenligt ångfartyg för bogsering i segelrännan emellan Essundet och det så kallade Oset; Kongl. Maj:ts förbehållet att framdeles i fråga om sättet för fullgörande af denna skyldighet meddela närmare föreskrifter, i händelse sådana funnes af behofvet påkallade; att sjösänkingsbolaget skulle dels framgent vidkännas den i följd af sänkningen enligt plan möjligen uppkommande tillökning i kostnaderna för det Örebro stad nu, mot rätt till afgifters uppbärande af segelfarten, åliggande underhåll af segelrännan uti Skebäcks hamn och derifrån till Svartåns mynning eller Oset samt vidare till Hjelmarsberg; dels för all framtid bekosta hela underhållet af segelrännan genom Essundet och af öfriga segelleder i Hjelmaren till stadgadt djup samt bekosta och vidmakthålla den dragväg och de nya bojar af jernplåt, hvilka enligt planen borde anbringas utmed allmänna segelleden; dels ock låta på sin bekostnad, efter förutgående erforderliga undersökningar, verkställa den förändrade utprickning af segellederna i Hjelmaren, som i följd af sänkningen blefve nödig, äfvensom för framtiden bestrida underhållandet af det möjligen ökade antal prickar i dessa segelleder, som utöfver dem,

hvilka Örebro rederibolag hittills bekostat, kunde finnas vara till följd af sjösänkningen behöfliga; att Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader hade att till damvaktare vid Hyndevadsdammen antaga och förordna lämplig person, hvilken borde af sänkingsbolaget aflönas; åliggande det bemälda damvaktare, hvilken hade att i afseende å vattenregleringen vidtaga de åtgärder, som blefve erforderliga, för att, efter sjösänkningens verkställande, vattenytan i Hjelmaren icke komme att understiga sju fot öfver tröskeln i Hjelmare kanals sluss vid Notholmen, att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som kunde varda honom såväl för berörda ändamål som i afseende å tillsynen öfver dambyggnadens underhåll och damluckornas behöriga skötande i öfrigt meddelade af nämnda styrelse eller vederbörande kontrollerande ingenjör; samt att, på det sjösänkingsbolaget måtte, om det så önskade och Kongl. Maj:t funne skäligt sådant medgifva, kunna efter fullbordandet af sänkingsarbetena och slutlig uppgörelse af alla dermed förenade eller deraf föranledda penningeliqvider befrias från sina förpligtelser, i hvad de afsåge den allmänna trafiken, bolaget skulle i Statskontoret insätta dels, innan något arbete påbörjades 25,000 kronor, dels ock derefter under hvarje af åren 1879, 1880 och 1881 likaledes 25,000 kronor, eller tillsammans 100,000 kronor, och att dessa medel borde af Statskontoret göras fruktbarande mot högsta ränta, som, med iakttagande att fullgod säkerhet erhöles, kunde betingas, och medelst räntans läggande till kapitalet förökas för att såmedelst bilda en fond, hvaraf den årliga räntan kunde i mån af behof användas till bekostande af det bolaget nu ålagda underhåll af fastställt segeldjup i Hjelmaren samt af dambyggnaden vid Hyndevad äfvensom af prickar och sjömärken jemte vidmakthållande af bogsering med ångbåt emellan Oset och Essundet, och aflöning af damvaktare vid Hyndevad, med mera dylikt; Kongl. Maj:t dock förbehållet att ej mindre förordna om användandet och förvaltningen af nämnda underhållsfond för vinnande af dermed afsedt ändamål, än äfven framdeles pröfva och afgöra, huruvida samma underhållsfond kunde anses tillräcklig för sitt ändamål eller böra af bolaget ökas.

Enligt Grafströms år 1873 uppgjorda, på då gängse pris grundade, beräkningar skulle verkställigheten af de i den sålunda fastställda planen afsedda åtgärder erfordra följande kostnadsbelopp, nemligen:

1:o) Samtliga erforderliga arbeten vid Hjelmarens utlopp	Kr. 335,298:—
2:o) Ombyggnaden af Hjelmare kanal	» 354,291:—
3:o) Fördjupningen af farlederna i Hjelmaren	» 284,133:—
4:o) Fördjupningen af hamnarne derstädes	» 31,274:—
5:o) Qvismaredalens torrläggning	» 664,689:—
6:o) Diverse extra omkostnader	» 279,198:34

eller sammanlagdt Kronor 1,948,883:34;

anseende Grafström, att, ehuru tidslängden för arbetets utförande vore mycket beroende på vattenförhållandena, hela företagets fullbordande dock skulle under gynsamma omständigheter medtaga 7 år.

Uti särskild, den 24 Januari 1874 till Kongl. Maj:t ingifven, skrift hafva, å Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolags vägnar, Bruks-egaren och kommandören Rob. Montgomery-Cederhielm, Kammarherren m. m. Friherre G. Djurklou, Bruksegaren och Kommandören m. m. L. G. Celsing, då varande Presidenten, Riddaren och Kommandören af Kongl. Maj:ts Orden m. m. Herr Grefve C. G. Mörner, Öfverstelöjtnanten m. m. C. S. Drakenberg, Kaptenerna G. A. Coyet, P. F. Celsing och M. A. Grill samt Hemmansegarne J. E. Pettersson och C. Christoffersson, bland annat, beträffande sättet för anskaffande af de till sänkingsarbetets utförande nödiga medel, anför: att det knappt torde behöfva erinras, att svårigheter skulle möta för åstadkommande af ett så betydligt belopp, som dertill erfordrades, eller Två millioner kronor, helst om i betraktande toges, att det långt öfvervägande antalet delegare i företaget egde endast smärre hemmansdelar, hvilkas andelar i den vatten-dränkta jorden hvar för sig uppginge till endast tolf tunnland eller derunder, och att desse delegare hvarken vore i stånd att hvar för sig förskottsvis tillskjuta den till 80 à 100 kronor för tunnlandet beräknade kostnaden för sänkningen, eller förmådde att genom lån på enskilda händer för närvarande, då den allmänna lagstiftningen icke medgäfvade någon med rimliga kostnader förenad form för beredande af säkerhet för lånens och räntornas successiva afbetalning eller indrifning, anskaffa de för ändamålet nödiga medlen; att derföre och då, enligt Kongl. Kungörelsen den 13 Juni 1845, en dylik form för låns debitering och indrifvande funnes medgifven, så vida lånebidragen erhöles af allmänna medel, sökandena i underdånighet anhölle om nådig framställning till Riksdagen angående ett låneunderstöd af allmänna medel till belopp af Två millioner kronor på de vilkor, Kongl. Maj:t och Riksdagen kunde

finna för godt bestämma, i ändamål att genom i fråga varande understöd någon förlust och uppoffring för det allmänna icke måtte uppstå; samt att de särskilda skäl, som i öfrigt syntes bolaget tala för bifall till denna ansökning, vore, utom andra: att genom det af Kongl. Maj:t vid tillståndet till sjösänkningens utförande fästade vilkor, att jemväl efter densammas verkställande sju fots segeldjup i Hjelmaren skulle framgent vidmakthållas, bolaget fått sig ålagd en förbindelse, som för delegarne deri medförde ganska betydliga kostnader, hvilka vore hvarken för sjelfva det med företaget afsedda mål, den vattendränkta jordens befriande från öfversvämningar, nödvändiga eller för strandegarne såsom sådana vinstgifvande; att liknande förbindelse icke förut, så vidt sökandena hade sig bekant, blifvit stadgad för något annat hittils i riket utfördt sjösänkingsarbete, äfven om detsamma njutit understöd af allmänna medel; samt att företaget icke allenast vore af vidsträcktare omfattning, än något hittils inom Sverige verkställt sjösänkingsarbete, för hvilket understöd af statsmedel lemnats och troligen större än något så beskaffadt arbete, som inom vår verldsdel blifvit utan statsbidrag utfördt, utan äfven, såsom åsyftande att göra fruktbara mer än 30,000 tunnland af öfversvämningar nu lidande jord, skäligen torde kunna anses nyttigt och fördelaktigt icke ensamt för de enskilde jordegarne, utan jemväl för de talrikt befolkade orterna kring sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, samt såsom ett icke ovigtigt bidrag till ökande af den allmänna nationalförmögenheten.

Uti sitt den 2 Februari 1874 afgifna ofvan omförmälda utlåtande i frågan har Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, beträffande det sökta låneunderstödet, yttrat, att, då kostnadsberäkningen, ehuru grundad på då gällande, i allmänhet höga, arbets- och materialpris, icke uppginge till det belopp, som af sökandena begärts såsom lån, och icke något aftappningsföretag dittills undfått lånebidrag, som motsvarat ens hela den för verkställigheten beräknade kostnaden, Styrelsen funne sig böra hemställa huruvida Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt att hos Riksdagen äska beviljande af högre låneunderstöd än 1,500,000 kronor till bidrag för det onekligen storartade aftappningsföretaget samt alla dermed i samband stående, uti planen upptagna och beräknade, anläggningar.

Slutligen har blifvit anmaldt, att sjösänkingsbolaget, för att kunna erlagga stadgad lösen för vattenverk och anskaffa erforderlig arbetsredskap m. m., vore vid arbetets påbörjande i behof af ett belopp å omkring 600,000 kronor.

Enär fördelarne af i fråga varande företag, hvarigenom omkring 30,000 tunnland för närvarande af öfversvämning lidande jord skulle göras fruktbarande, är af den vigt och betydelse, att icke allenast för delegarne deri, utan äfven för staten i dess helhet, synes önskvärdt, att företaget kommer till utförande;

enär de flesta af delegarne, hvilka ega endast mindre hemmansdelar, icke förmå att förskottsvis, innan ännu ökad jordafkastning kunnat genom torrläggningen beredas, erlægga sina andelar i de för företagets utförande beräknade kostnader, synnerligast som, för att företaget skall medföra dermed åsyftadt gagn, delegarne i detsamma måste jemväl underkasta sig utgifter för den torrlagda jordens uppodlande och försättande i full växtkraft;

enär vid sådant förhållande företaget antagligen måste öfvergifvas, så vida icke det därför erforderliga kostnadsbeloppet kan genom lån beredas, men, enligt gällande lagbestämmelser, ingen annan långifvare än staten kan utan nära nog öofvervinneliga svårigheter bereda sig nöjaktig säkerhet för ett dylikt låns återgåldande;

enär de förberedande åtgärderna för företaget redan medfört kostnader, hvilka, tillsammans med de i det den fastställda planen tillhörande kostnadsförslaget beräknade, öfverstiga det af bolaget ifrågasatta lånebelopp, 2,000,000 kronor;

och enär betänklighet mot beviljande af lån till hela nämnda belopp synes icke böra möta, så vida staten erhåller full räntegodtgörelse och hufvudstolen varder inom ej allt för aflägsen tid återbetald;

vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Riksdagen, att för sänkning och reglering af vattenhöjden i sjöarne Hjelnaren och Qvismaren och utförande af dermed sammanhängande arbeten enligt fastställd plan, bevilja Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag ett lån å två millioner kronor, att utgå med 600,000 kronor under år 1878, 300,000 kronor under hvarje af åren 1879, 1880, 1881 och 1882, och 200,000 kronor under år 1883, under vilkor: att å hvarje lyftadt belopp af lånet årligen till slutet af år 1887 erlägges fem procent ränta från lyftningsdagen; att för tiden från och med år 1888 årligen erlägges 8 procent å hela den lyftade lånesumman, hvaraf ränta godtgöres efter fem för hundra af det obetalda kapitalbeloppet och det öfriga utgör afbetalning derå, samt att i öfrigt de allmänna stadganden och bestämmelser, som äro af Riksdagen meddelade i fråga om låneunderstöd för vattenaftappning eller annat odlingsföretag, skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jemväl för nu omförmälda lånebidrag.

De ärendet rörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Utdrag af protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott
den 16 Februari 1877.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: LAGERSTRÅLE,
 THYSELIUS,
 CARLSON,
 Friherre ALSTRÖMER,
 WEIDENHIELM,
 LOVÉN,
 Friherre VON OTTER och
 FORSSELL.

Departementschefen, Statsrådet Thyselius, anmälde härefter, att, i
öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts den 2 innevarande månad, uppå
Statsrådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, förslag blifvit uppsatt
till proposition till Riksdagen angående beviljande af ett låneunderstöd
för sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren; hvilket förslag till
justering upplästes.

Hans Maj:t Konungen täcktes, uppå Statsrådets
underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla berörda förslag,
sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befalde,
att nådig proposition skulle, i enlighet dermed, till
Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
W. J. Modigh.